

Прислухайтесь: Ще «Соняшні кларнети»

Тут, у школі, свято бережуть пам'ять про великого земляка. Директор Валентина Хоменко показала картинну галерею з малюнками Тичини й інших художників – співців його малої батьківщини. Ми пройшлися храмом шкільної науки, де на кожному кроці нагадування про Павла Тичину.

У школі я зробив маленьке відкриття щодо назви першої збірки поезій П. Тичини, яка вийшла друком 1918-го. У усіх довідниках та енциклопедіях читаємо: «Сонячні кларнети». А в Писках раритетна тоненька книжечка з пишним соняхом на обкладинці промовляє до всіх: «Я – «Соняшні кларнети». Дивно, що творці «Української радянської енциклопедії» та упорядники письменницьких довідників не помітили такої «дрібнички». Хоча, певно, то було веління часу, який зробив поета своїм заручником.

Тичина, розуміючи безвихідь, шукав притулку «В космічному оркестрі», блукав шляхами Скороди.

Поїздка напередодні Нового року в Писки Бобровицького району, що на Чернігівщині, надовго залишиться в моїй пам'яті. Я побував біля криниці, з якої черпав життєдайну водицю малий і юний Павло. Проїшовся дорогою, де у квітні цього року буде висаджено тополі. Побував і «на майдані біля церкви», де революція йшла, почув там, «як липи шелестять», постояв біля могил батьків, які дали життя Павлові Тичині, завітав до школи його імені.

А система намагалася робити своє. Чи багатьом нині відомо, що молоде обдаровання завершувало навчання в Київському комерційному інституті з прізвиськом «Тичинін»? То був час, коли талановитих «-енків» змушували ставати «-овими». А виходець із Пісок так повернув собі прізвище роду, бо мав незрадливу українську душу. Вона й привела його до театру Миколи Садовського, в капелу «Думка» і назавжди поріднила із славнозвісним земляком Григорієм Вервокою.

Більшовицька влада наслідувала імперські традиції щодо України. А молодому Тичині ввижалася інша доля рідного краю. Бо ніхто з тодішніх поетів так пристрасно не відгукувався на похорон жертв крутівської трагедії – «мучнів українських, славних, молодих...». І в подальші роки, коли все йшло до того, щоб, урешті, один беззахатченко, а за ним і вся зачумлена держава в «патріотичному» пориві заревла: «Мой адрес – Советский Союз», Павло Григорович спокійно й гордо наголосив: «Моя країна Україна». І це в роки війни, коли й Олександр Довженко мав за те проблеми...

Ось що потребує сьогодні значно глибшого прочитання поезії й постаті П. Тичини. Не лише сучасні літературознавці, а й музейники незалежної України мали б зішкребти з його імені штукатурку радянської доби й вдумливо

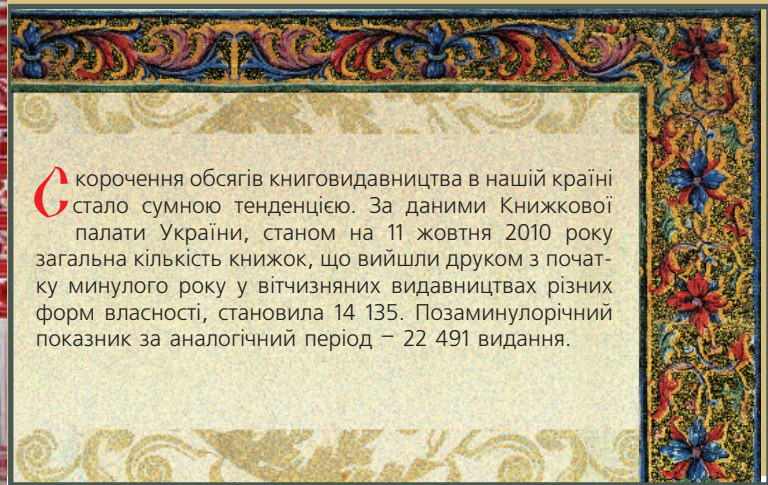
проаналізувати всю спадщину видатного поета.

З цією думкою заходимо до садиби Павла Тичини в Писках. До садиби, а не до літературно-меморіального музею...

Перший об'єкт, який випало оглянути, – хата, в якій народився Павлусь. Вона подивувала своєю вбогістю і зовнішньою непривабливістю. А ще староримним ключем до неї завдовжки десь у тридцять сантиметрів, що нагадав відмичку від колишньої колгоспної стельмашні в моєму рідному селі.

Одразу промайнула думка: не могла бути такою хата сільського дяка – навіть найбіднішого в царській імперії. Невміло вивершений верх з околоту, вже добряче розсмиканий вітрами та горобцями. Закриті фанерою вікна з причілка, аби якесь недобре око не зазирнуло всередину хати. А що може тут зацікавити? Колиска, сплетена в наш час? Чи бідна обстановка багатодітної сім'ї, яка, певно, була аж ніяк не такою в господі сільського дяка? Одне слово, бутофорія, бо справжню хату родини, як і всі Писки, спалили фашисти в грудні 1942 року...

Та хоч би як там було, заходиш до цієї хатини з відчуттям святості. А покидаєш, як і багато інших в етнографічних музеях. Тут упадає в око лише вже згаданий документ Київського комерційного інституту. А де раннє малярство Павлуся? Де

Скорочення обсягів книговидавництва в нашій країні стало сумною тенденцією. За даними Книжкової палати України, станом на 11 жовтня 2010 року загальна кількість книжок, що вийшли друком з початку минулого року у вітчизняних видавництвах різних форм власності, становила 14 135. Позаминулорічний показник за аналогічний період – 22 491 видання.

перші спроби віршування? Де, врешті, згадка про церковний хор, у якому потім Григорій Верьовка видобув талановитого й мудрого однопдумця?

Нічого такого тут немає. Як і пристрасної розповіді екскурсовода про дитячі та юнацькі роки майбутньої всевітньої відомої особистості. Не знаю, як інші гості, а ми такої розповіді не почули. Певно, директору музею Наталі Голловко чи забракло знань про свого земляка, чи натхнення.

Тієї миті подумалося: директора й нас виручить інший об'єкт – музей історії села. На жаль, не судилося. Він і справді гарно представляє давнину і трагічні сторінки Пісок. Цьому відведено чотири просторі кімнати. І лише в п'ятій надібали ми на святкового та академічного Павла Тичину в колі велими відомих та можновладних керманців Української РСР.

Тут переважає коло його державницьких діянь. І лише побіжно згадується літературна нива. А три музи творця – поезія, пісня й малярство, якими жив, що надихали його, розчинилися в усіляких помпезних торжествах, представлених на фото. Міністр, керівник Верховної Ради, глава високих делегацій... Тичина вступає і вручає... Йому вручають...

Зрозуміло, що все те не про видатного майстра слова, творця космічної поезії, якого ще належить нам вдумливо прочитати з погляду сьогодення, щоб пізнати справжню душу його за парканом тої доби.

У музеї історії села, як і в родинній хатині П. Тичини, наш екскурсовод теж був небагатослівний. Бо в експозиції представлено громадського й державного діяча, знаного з усіх енциклопедій та довідників, заради чого не варто їхати аж у Піски. Бо, на жаль, тут усе застигло на якійсь давній круглій річниці радянської влади.

27 січня виповнюється 120 років від дня народження поета. Незалежна Україна ще жодного разу не віншувала свого великого сина. Його 100-річчя загубилося в бурхливому 1991-му, 110-та річниця промайнула окремими згадками.

– Ми не можемо бути задоволені тим, що маємо, що бачить відвідувач у Пісках, – каже директор Літературно-меморіального музею-квартири П. Г. Тичини в Києві Тетяна Сосновська, яка теж побувала в Пісках. – Адже те, що було зроблено тут до 50-річчя радянської влади (музей історії села), лише дотично торкається Павла Тичини. Тож напередодні його 90-річчя мали намір увічнити пам'ять славного земляка. Письменик-публіцист Анатолій Погрібний, який учився і вчителював у Пісках, добре знав творчість поета, разом з однопдумцями добився урядового рішення, яким передбачалося відбудувати на садибі поета родинну хату, спорудити йому пам'ятник, упорядкувати дорогу до села, майдан у його центрі. А головне – розгорнути в тій хаті літературно-меморіальну експозицію. Під усе це держава виділила 127 тисяч радянських карбованців.

Рішення те було виконане. 1981 року Піски причепурилися, і сюди зачестили гості. Але справу не довели до кінця. Бо хату спорудили й відтворили в ній лише дитинство Павлуся. Музеєм цю споруду так і не назвали. Зате посилили експозицію музею історії села, що й справді треба було зробити. Але і він не став літературно-меморіальним музеєм Павла Тичини. В приміщенні немає відповідних експонатів, та й у паспорті на приміщення про це немає жодного слова.

Київський музей зробив усе, що міг, для розширення роботи в Пісках. Активною учасницею всіх заходів стала місцева школа. Гарний внесок у спільну справу й Чернігівського земляцтва. Ми добилися, щоб музей відкривався не лише перед приїздом гостей. Щоб його працівники хоча б щодня ходили на роботу. Та сьогодні цього вже замало.

Торік у травні музей історії села перейменовано на історико-меморіальний музей Павла Тичини. Але, окрім назви, нічого не змінилося. Збережено його історичний профіль. Аргументи: село має велику історію. Тут народилося багато відомих людей, а Тичина – один із них. Отож досить і

однієї кімнати, щоб показати його державницьку роботу. Тому й донині випадає з експозиції творчий шлях поета. Людина, яка потрапила в цей музей і мало знає його поезію, не може збагнути тут: а за що ж Тичину так звеличують?

Вважаю, що вже давно час родинну садибу зробити справді літературно-меморіальним комплексом Павла Тичини.

А що робиться до 120-річчя Павла Тичини поза Пісками та Бобровцею?

– Підготовчу роботу до ювілею ми розпочали ще рік тому, – розповідає Тетяна Вікторівна. – Заплановане більш-менш виконується. Наші найближчі спільники – Інститут літератури (Сергій Гальченко) та Український фонд культури (Борис Олійник). За програмою «Українська книжка» у видавництві «Українська енциклопедія» має вийти двотомник творів П. Тичини з передмовою А. Погрібного. Видавництво «Криниця» готує подарунковий варіант збірки ранньої поезії митця. Порадує й товариство «Знання». Над новинкою працюють Михайлина Коцюбинська та Євген Сверстюк.

Як і завжди, обіцяє свою поміч Чернігівське земляцтво, яке долучиться до кількох масштабних заходів, зокрема, проведе в Пісках десятій ювілейний конкурс «Добрідень тобі, Україно моя». Організатор і його душа – Тетяна Літошко.

Готує музей аудіокнигу поезій Павла Тичини «Сила і ніжність болю» у виконанні Олександра Биструшкіна. Презентуємо її у Будинку вчителя. Крім того, Національний банк та Монетний двір готують випуск ювілейної срібної монети номіналом 5 гривень. А з Міністерства транспорту і зв'язку повідомили: поштовики матимуть до славної дати спеціальні конверт і марку.

Чернігівська облдержадміністрація також обіцяє зробити все можливе для гідного відзначення 120-річчя від дня народження видатного земляка і в обласному центрі, і в Пісках.

Микола МАХІНЧУК,
заслужений журналіст України.